

Stichting tot Behoud van het Foreestenhuis

**Grote Oost 43,
1621 BR Hoorn**

**Informatiebulletin no. 7
Augustus 2016**

**Secretariaat:
Wilgenrak 18,
1655 KT Sijbekarspel.
tel. 0229-591777**

e-mail:
secretarisstichting@foreestenhuis.nl

website:
www.behoudhetforeestenhuis.nl

KvK:
nr. 58532277

Bankrelatie:
NL32INGB 0008 8667 96

Het Knipscheerorgel.

De kerkzaal in het Foreestenhuis biedt met het Knipscheer-orgel een herkenbare en daarmee vertrouwde aanblik.

Knipscheer was een familie van orgelbouwers, die in de 19^e eeuw heeft geprofiteerd van de toen grote vraag naar pijporgels voor begeleiding van de kerkzang. Zo kreeg ook het Foreestenhuis in 1865 een nieuw orgel van Hermanus Knipscheer II. Het paste geheel in de romantische periode, want het had als totaalklank een zachtaardige, romantische klankkleur. Maar een zingende gemeente heeft ook duidelijkheid nodig tijdens het aanleren van een nieuw lied en houvast tijdens de zang. De registers, of beter, stemmen van een orgel kunnen hierin een belangrijke rol vervullen. De dispositie van het Knipscheer-orgel was in de beginjaren gelijkmatig van opbouw en waren er geen dominante, m.a.w. uitkomende stemmen, waarmee de kerkzang beter en duidelijker begeleid kon worden. Het is daarom niet voor niets dat orgelbouwer Flentrop, na voorzichtige aanzetten daartoe in eerdere jaren door andere orgelbouwers zoals orgelbouwer van Ingen, in 1947 een drastische wijziging aanbracht in de klankkleur en daarmee de totale praktische toepasbaarheid.

In 1947 wordt een pneumatisch pedaal aangebracht. Pneumatisch be-

tekent dat bediening van de luchttoevoer voor de orgelklank wordt geregeld met behulp van luchtdruk, of beter gezegd, orgelwind. Bij het indrukken van een toets wordt er een windkanaaltje geopend dat ervoor zorgt dat de luchtstroom de toegang tot de orgelpijp opent en vervolgens tot klinken brengt. De rest van het orgel is mechanisch, dit betekent dat de orgeltoon weerklinkt, als na het indrukken van de toets toegang tot de pijp wordt geopend met een touwtje. Dit laatste is simpel uitgelegd, maar dan hebt u een voorstelling van het verschil. Een pneumatisch pedaal is bij een orgel technisch sneller te realiseren dan een mechanisch pedaal. Een nadeel is, dat bij pneumatiek door samenpersing van lucht een kleine vertraging optreedt in het klinken van de orgelpijp. Vandaar dat nieuwe orgels tegenwoordig mechanisch worden gemaakt.

In 1947 worden bij het Knipscheerorgel ook stemmen aangebracht die meer duidelijkheid geven in begeleiding, zoals door het aanbrengen van een uitkomende stem, in dit geval de Sexquialter II sterk. Dit register kan een aan te leren melodie duidelijk in de begeleiding laten weerklinken en biedt aan de gemeente een goed houvast. Ook wordt er een sterk klinkend register, de Quint 1½ aangebracht, om zo de totale klankkleur van het orgel helderder en "pittiger" te maken. Twee zachte en meer romantisch klinkende registers werden uit het orgel verwijderd. Daarmee werd de kwaliteit van begeleiding sterk verbeterd, maar ook de totaalklank. Het orgel werd daarmee ook geschikter ge-

maakt voor de - kleinere – concertpraktijk. Het toegevoegde pedaal zorgde voor de vervolmaking van de totale geluidsdynamiek. De romantische klankkleur werd door deze wijzigingen goeddeels weggehaald. Wat ervoor terugkwam was

een flexibel en krachtig orgel, zowel geschikt voor kleinere concerten als voor een duidelijke begeleiding van de kerkzang. Deze klankkleur heeft het orgel ook nu nog en deze voldoet nog steeds uitstekend! Er was na het jaar 1947 geen aanleiding meer om aan het orgel nog meer wijzigingen aan te brengen, zij het, dat er een stille wens is van de huisorganisten om ook het pedaal mechanisch te maken. Wat het onderhoud betreft, er is altijd gezorgd voor tijdig onderhoud. Daardoor heeft het orgel nooit met dramatische technische problemen te kampen gehad. Het aantal technische haperingen door slijtage neemt de laatste tijd, ondanks regelmatig onderhoud, een dergelijke omvang aan dat normaal onderhoud niet meer voldoende is. Een grondig totaalherstel is nu dringend gewenst om het voortbestaan van het orgel weer voor vele jaren te garanderen. Het zal de moeite meer dan waard zijn, want we hebben, ondanks de wijzigingen in het orgel, nog met

een echte Knipscheer van doen en het is bovendien een fijn, flexibel orgel om als organist op te spelen en om mee te werken!

Hieronder volgt de huidige dispositie (registers, stemmen) van onze Knipscheer:

Manuaal: Prestant 8', Holpijp 8', Octaaf 4', Fluit 4', Octaaf 2', Quint 1 1/2' (1947),

Sexquialter II sterk (discant) (1947)

Pedaal: Subbas 16' (1947)

Koppelingen: Pedaalkoppeling.

De oorspronkelijke (vóór 1947) dispositie was:

Manuaal: Prestant 8', Holpijp 8', Gamba 8' (vervangen 1947), Céleste 8' (vervangen 1947), Octaaf 4', Fluit 4', Octaaf 2'.

Pedaal: aangehangen (in 1947 uitgebreid met Subbas 16)

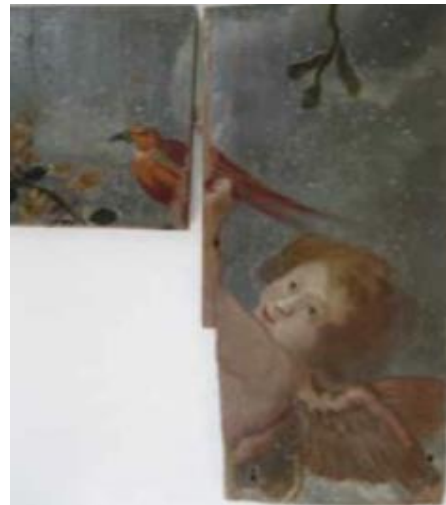
Bert Maring, organist

Plaatvloer

De derde bijzondere vloerconstructie in het Foreestenhuis bevindt zich boven de kelder, onder het middelste deel van de kerkzaal. Onder de houten vloerdelen ligt namelijk een houten plaatvloer. Plaatvloeren bestaan uit zware houten vloerdelen die zelfdragend zijn, dus niet ondersteund door een balklaag.

Historische houten vloerconstructies bestaan meestal uit enkelvoudige balklagen of samengestelde balklagen. De eerste variant is een rij parallel gelegde balken op regelmatige afstand van elkaar. De balklagen in het Foreestenhuis zijn zodanig uitgevoerd. De tweede variant bestaat uit zware onderslagbalken waarop haaks lichtere balkjes liggen, de moer- en kinderbinten. Dergelijke

samengestelde balklagen komen in Hoorn overigens weinig voor. De platenvloer van het Foreestenhuis kent dus een andere opbouw. De dikte van de vloerdelen bedraagt 8 tot 9 cm en de breedte tussen de 47 en 58 cm. De dikke delen zijn vlak gedisseld, wat goed zichtbaar is aan het gegolfde oppervlak van de delen.

Platenvloeren werden vooral toegepast boven kelders en voor vloeren die met tegels of natuursteen werden afgewerkt. In Hoorn kennen we slechts één ander voorbeeld van een platenvloer; Binnenluiendijk 2, het voormalige kantoor van de Kamer Hoorn van de West-Indische Compagnie, tegenwoordig Loge van de Vrijmetselarij.⁽⁸⁾

Gebaseerd op de afwerking en positie van de platenvloer dateert de vloerconstructie uit de vroegste bouwphase van het rechterdeel van het Foreestenhuis, 1584.⁽⁹⁾

Aansluitend op de platenvloer liggen dikke vloerdelen die doorsteken tot in de 'Kajuit'.

Het Foreestenhuis verbergt bijzondere bouwhistorische details. Details die een verhaal vertellen over de bouwgeschiedenis, de bewoners

en gebruikers. De vloerconstructies van het Foreestenhuis vormen zo'n verhaal; Een bijzonder trio.

P.C. Meijers is bureauhoofd Erfgoed van de gemeente Hoorn en erkend bouwhistoricus BNB.

8: P.C. Meijers, Van de West naar het Oosten gezien, Bouwgeschiedenis Binnenluiendijk 2, Hoorn 2013.

9: S. van Daalen, Dendrochronologisch onderzoek Grote Oost 43, Hoorn 2014.

Plafondschilderingen.

Nanning van Foreest heeft in 1724 het pand grondig verbouwd en er naar het voorbeeld van de Amsterdamse grachtenpanden een echt stadspaleis van gemaakt. Een van de kamers was een balzaal. Deze was gesitueerd op de plaats van de huidige kerkzaal en besloeg alleen de bel-etage. Er was dus een plafond, halverwege de ramen en aan de andere kant het orgel. Dit plafond was rijkelijk beschilderd met allerlei afbeeldingen. In ieder geval een aantal, veelal exotische, vogels, maar ook engeltjes.

Met de inrichting van het gebouw als kerk in 1815 is het plafond verwijderd. Zeker de blote engeltjes

pasten niet in een kerkzaal, maar ook werd door het slopen van het plafond de zaal hoger. De planken met de schilderingen zijn op zolder opgeborgen. Misschien zijn delen gebruikt bij latere verbouwingen, maar in ieder geval zijn er een aantal bewaard gebleven.

Voor de restauratie in 1986 zijn deze delen bij opbod verkocht aan leden van de kerkelijke gemeente. Nog steeds zijn de meeste hiervan bij de leden thuis. Er zijn er nu 2 teruggegeven aan de kerk en op monumentendag is er ook een derde te zien.

Verhuur.

De kerkzaal en de nevenruimtes zijn uitermate geschikt voor kleine bijeenkomsten als lezingen, vergaderingen, feesten etc.

Indien u daar gebruik van wil maken, kunt u contact opnemen met de verhuurcoördinator.

Dit is Dirk Bontekoe,
telefoon 0229-241272,
mail adres

dirkbontekoe@ziggo.nl

Onderhoud Orgel.

Het genoemde onderhoud gaat volgens een rapport van de landelijke dienst voor Cultureel erfgoed € 55.000 kosten. Daarvan heeft de DoRe Gemeente al € 25.000 bij elkaar. We zijn nu op zoek naar de rest en denken van u als particulier zeker € 10.000 te mogen ontvangen.

We zijn een culturele ANBI, ons rekeningnummer staan voorop.

Chris Luursema, voorzitter.